

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การถอนสภาพสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่อยู่ภายในแนวเขตเวนคืน
ตามมาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืน
และการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒

กรมที่ดินมีหนังสือ ที่ มท ๐๕๑๑.๓/๘๖๓๓ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕
ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอรื้อปัญหาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืน
และการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ รวม ๔ กรณี โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้

๑. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)
มีหนังสือแจ้งความประสงค์ขอให้กระทรวงมหาดไทยยินยอมให้การรถไฟแห่งประเทศไทย และ สกพอ.
เข้าใช้ที่ดินที่เป็นสาธารณประโยชน์ซึ่งอยู่ภายในแนวเขตเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขต
ที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่อำเภอคูสิต อำเภอบางกะปิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒๔๘๑
และพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่อำเภอคูสิต อำเภอบางกะปิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๔๘๑ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ที่สนับสนุนการให้บริการรถไฟของโครงการรถไฟ
ความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน ซึ่งปัจจุบันสาธารณประโยชน์ดังกล่าวพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์แล้ว
เนื่องจากมีสภาพตื้นเขิน ไม่มีน้ำไหลผ่าน และมีต้นไม้ปกคลุม

๒. จังหวัดนครสวรรค์ มีหนังสือถึงกรมที่ดินเพื่อขอรื้อกรณีที่ที่ดินสาธารณประโยชน์
แปลง “หนองตานาสาธารณประโยชน์” อยู่ภายในแนวเขตที่ดินที่จะเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกา
กำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๘๔ สายแยก
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๗ (ป่าแดง) - ต่อเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรควมคุม ที่บ้านดอนคู
และเพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒๒ สายทางเลียบเมืองนครสวรรค์ ตอนทางเลียบเมือง
นครสวรรค์ด้านตะวันออก พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยกรมทางหลวงประสงค์จะขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดิน
ดังกล่าวตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน

๓. จังหวัดนครราชสีมา มีหนังสือถึงกรมที่ดินเพื่อขอรื้อกรณีที่ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ
ของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน อยู่ภายในแนวเขตที่ดินที่จะเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกากำหนด
เขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อสร้างทางหลวงพิเศษหมายเลข ๖ สายบางปะอิน - นครราชสีมา
พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยกรมทางหลวงประสงค์จะขออนุญาตใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวตามวัตถุประสงค์
แห่งการเวนคืน

๔. จังหวัดชุมพร มีหนังสือถึงกรมที่ดินเพื่อขอรื้อกรณีที่ที่ดินสาธารณประโยชน์
แปลง “หนองน้ำสาธารณประโยชน์” อยู่ภายในแนวเขตที่ดินที่จะเวนคืนตามพระราชกฤษฎีกากำหนด
เขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระโทก ตำบลตากแดด ตำบลบางหมาก
และตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยกรมชลประทานประสงค์จะขออนุญาต
ใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวเพื่อประโยชน์แก่การชลประทาน ในการก่อสร้างคลองผันน้ำพร้อมอาคาร
ประกอบตามโครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

กรมที่ดินมีความเห็นว่า ในอดีตที่ผ่านมากฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ และพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่เฉพาะ ไม่ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานะของที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามมาตรา ๑๓๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่อยู่ภายในแนวเขตเวนคืนไว้ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๑๕๓/๒๕๒๖ สรุปได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการเวนคืนย่อมใช้เฉพาะในกรณีเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ของเอกชนเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าจะมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่ภายในแนวเขตเวนคืนตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่เฉพาะก็ตาม ที่ดินนั้นก็ไม่โอนมาเป็นของหน่วยงานที่เป็นเจ้าหน้าที่เวนคืน โดยการโอนที่ดินมาเป็นของหน่วยงานดังกล่าวจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือประมวลกฎหมายที่ดิน

อย่างไรก็ดี เมื่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับแล้ว การดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่อยู่ภายในแนวเขตเวนคืนจึงต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะที่บังคับใช้ในระหว่างดำเนินการ โดยมีต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไป และถึงแม้ว่าพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนจะสิ้นสุดบังคับใช้ไปแล้ว แต่มาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ก็ได้กำหนดให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ และยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้บังคับได้ตามระยะเวลาการบังคับใช้ของพระราชกฤษฎีกานั้น ทั้งนี้ การดำเนินการในเรื่องนี้ต่อไปตามมาตรา ๑๗ จะสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๑/๒๕๔๘ ที่วินิจฉัยว่า การพิจารณาถึงคุณสมบัติและสภาพที่ดินแปลงพิพาท ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่ยื่นคำขอออกโฉนดที่ดิน เพราะกฎหมายและระเบียบที่กำหนดคุณสมบัติและสภาพที่ดินที่จะออกโฉนดที่ดินได้หรือไม่ เทียบเคียงได้กับกฎหมายสารบัญญัติที่จะต้องใช้กฎหมายในขณะเกิดเหตุมาบังคับใช้ จะนำกฎหมายสารบัญญัติในขณะพิจารณาคดีมาใช้บังคับย้อนหลังไม่ได้ ส่วนวิธีการว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรนั้นจะต้องใช้กฎหมายในขณะดำเนินการ

กรมที่ดินจึงขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องนี้ว่าสามารถปฏิบัติตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ หรือควรจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมที่ดิน โดยมีผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมชลประทาน) ผู้แทนกระทรวงคมนาคม (กรมทางหลวง) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมที่ดิน) ผู้แทนการรถไฟแห่งประเทศไทย และผู้แทนสทพอ. เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่อำเภอคูสิด อำเภอบางกะปิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พุทธศักราช ๒๕๔๑ และพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๘๔ สายแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๑๗ (ป่าแดง) - ต่อเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรควบคุม ที่บ้านดอนตู และเพื่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒๒ สายทางเลี่ยงเมืองนครสวรรค์ ตอนทางเลี่ยงเมืองนครสวรรค์ด้านตะวันออก พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้สิ้นสุดใช้บังคับไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ

๒. พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อสร้างทางหลวงพิเศษ หมายเลข ๖ สายบางปะอิน - นครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๕๖ แม้จะสิ้นผลใช้บังคับไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ แต่ต่อมาได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อสร้างทางหลวงพิเศษหมายเลข ๖ สายบางปะอิน - นครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อสำรวจเขตที่ดินที่จะเวนคืนในท้องที่เดียวกันกับพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนฯ พ.ศ. ๒๕๕๖ และพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนฯ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้สิ้นผลใช้บังคับไปเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๓. พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระโทก ตำบลตากแดด ตำบลบางหมาก และตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้สิ้นผลใช้บังคับไปเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหาหรือของกรรมที่ดินประกอบกับข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นแล้ว มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนที่มีผลใช้บังคับก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ จะมีผลเป็นการถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ภายในแนวเขตพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ตามมาตรา ๑๗ (๑) หรือไม่ อย่างไร

เห็นว่า มาตรา ๑๗^๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้

^๑มาตรา ๑๗ เว้นแต่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๘ ใช้บังคับแล้ว ถ้าในแนวเขตที่ดินที่จะเวนคืนนั้น

(๑) มีที่ดินแปลงใดหรือส่วนใดที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันแต่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอมแล้ว หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความยินยอมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย และเจ้าหน้าที่ได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดแล้ว ให้พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๘ มีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินเฉพาะแปลงหรือส่วนที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนดังกล่าว โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพหรือโอนตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าครอบครอง ดูแล และใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นได้

(๒) มีที่ดินแปลงใดหรือส่วนใดที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ เมื่อกระทรวงการคลังให้ความยินยอมหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการหวงห้ามให้ความยินยอม และได้รับความยินยอมจากหน่วยงานของรัฐที่ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ในวันที่พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๘ ใช้บังคับ ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือถอนการหวงห้ามสำหรับที่ดินเฉพาะแปลงหรือส่วนที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนดังกล่าว โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพหรือถอนการหวงห้าม ตามกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินหรือตามประมวลกฎหมายที่ดิน แล้วแต่กรณี และให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจครอบครอง ดูแล และใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นได้

(๓) มีที่ดินแปลงใดหรือส่วนใดที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อได้แจ้งให้กระทรวงมหาดไทยทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าครอบครอง ดูแล และใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นได้

(มีต่อหน้าถัดไป)

พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืน มีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันโดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพหรือโอนตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าครอบครอง ดูแล และใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นได้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติตามกฎหมายอื่น การนำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับแก่กรณีใดจึงต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัด ประกอบกับบทบัญญัติลักษณะนี้ไม่เคยปรากฏมาก่อนในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๔๙๗ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ดังนั้น กรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนได้ตรารขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้บังคับอยู่แต่เดิม และพระราชกฤษฎีกานั้นได้สิ้นผลใช้บังคับไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ เจ้าหน้าที่จึงไม่อาจดำเนินการตามมาตรา ๑๗ (๑) เพื่อให้พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันได้ ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ประสงค์จะนำที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ภายในแนวเขตเวนคืนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เจ้าหน้าที่จึงยังต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกานั้นยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ แม้พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะตรารขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้บังคับอยู่แต่เดิมาก็ตาม แต่โดยที่มาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืนที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ และยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้บังคับได้ตามระยะเวลาการบังคับใช้ของพระราชกฤษฎีกานั้น และการเวนคืนที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นอันใช้ได้ ส่วนการดำเนินการต่อไปให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ บทบัญญัตินี้จึงมีผลทำให้พระราชกฤษฎีกาที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่นั้นสามารถดำเนินการเวนคืนต่อไปได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๑)

(๔) มีที่ดินแปลงใดหรือส่วนใดที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ให้เจ้าหน้าที่ขอความเห็นชอบการใช้พื้นที่นั้นจากอธิบดีกรมป่าไม้ และเมื่ออธิบดีกรมป่าไม้ให้ความเห็นชอบแล้ว ให้พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๘ มีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะแปลงหรือส่วนที่จำเป็นต้องใช้ตามวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนดังกล่าวตั้งแต่วันที่อธิบดีกรมป่าไม้ให้ความเห็นชอบ โดยมีต้องดำเนินการเพิกถอนสภาพตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ และให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าครอบครอง ดูแล และใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ได้จ่ายค่าตอบแทนให้แก่กระทรวงการคลัง ตามอัตราหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงการคลังกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นตกเป็นของเจ้าหน้าที่

๒.โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

มาตรา ๖๕ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ และยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้บังคับได้ตามระยะเวลาการบังคับใช้ของพระราชกฤษฎีกานั้น

การดำเนินการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งที่ได้ดำเนินการไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นอันใช้ได้ ส่วนการดำเนินการต่อไปให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ดังนั้น เจ้าหน้าที่จึงนำมาตรา ๑๗^๔ (๑) มาปรับใช้กับพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนในกรณีนี้ เพื่อให้มีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันโดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินได้

สำหรับประเด็นปัญหาตามข้อหาหรือของกรรมที่ดินนั้น สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

๑. กรณี สกพอ. และจังหวัดนครสวรรค์ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่อำเภอคูสิดู และพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อขยายทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๘๔ฯ ได้สิ้นสุดใช้บังคับไปแล้ว ก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ เจ้าหน้าที่จึงไม่อาจดำเนินการตามมาตรา ๑๗ (๑) เพื่อให้พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันได้ หากเจ้าหน้าที่ประสงค์จะนำที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันที่อยู่ภายในแนวเขตเวนคืนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการถอนสภาพตามมาตรา ๘ (๑)^๕ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และหากจำเป็นต้องใช้ที่ดินนั้นเป็นการเร่งด่วน ก็อาจดำเนินการขอใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นตามมาตรา ๙^๖ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ประกอบกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ ไปพลางก่อนได้ เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะมีอำนาจครอบครองและใช้ที่ดินนั้นได้เพราะมีกฎหมายอื่นให้อำนาจไว้แล้ว

๒. กรณีจังหวัดนครราชสีมา แม้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน เพื่อสร้างทางหลวงพิเศษหมายเลข ๖ฯ พ.ศ. ๒๕๕๖ จะสิ้นสุดใช้บังคับไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ แต่มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณดังกล่าวขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และยังคงมีผลใช้บังคับ

^๔โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น

^๕มาตรา ๘ บรรดาที่ดินทั้งหลายอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษา และดำเนินการคุ้มครองป้องกันได้ตามควรแก่กรณี อำนาจหน้าที่ดังว่านี้ รัฐมนตรีจะมอบหมายให้ทบวงการเมืองอื่นเป็นผู้ใช้ได้

ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่ได้หวงห้ามหรือสงวนไว้ตามความต้องการของทบวงการเมืองอาจถูกถอนสภาพหรือโอนไปเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นหรือนำไปจัดเพื่อประชาชนได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ถ้าทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนจัดหาที่ดินมาให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทนแล้ว การถอนสภาพหรือโอนให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพลเมืองได้เลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือที่ดินนั้นได้เปลี่ยนสภาพไปจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมีได้ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดตามอำนาจกฎหมายอื่นแล้ว การถอนสภาพให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ฯลฯ

ฯลฯ

^๖มาตรา ๙ ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเหมืองแร่และการป่าไม้ ที่ดินของรัฐนั้นถ้ามิได้มีสิทธิครอบครอง หรือมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ห้ามมิให้บุคคลใด

(๑) เข้าไปยึดถือ ครอบครอง รวมตลอดถึงการก่อสร้างหรือเผาป่า

(๒) ทำด้วยประการใด ให้เป็นการทำลาย หรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา หรือ

(๓) ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นอันตรายแก่ทรัพยากรในที่ดิน

อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ
ดังนั้น โดยผลของมาตรา ๖๕^๗ การดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๗^๘ (๑) จึงสามารถทำได้

๓. กรณีจังหวัดชุมพร เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน
ในท้องที่ตำบลบ้านนาฯ ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มา
ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ การดำเนินการตามมาตรา ๑๗ (๑) จึงสามารถทำได้
เช่นเดียวกับกรณีของจังหวัดนครราชสีมาตาม ๒.

(นายปกรณ์ นิลประพันธ์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มิถุนายน ๒๕๖๕

^๗โปรดดูเชิงอรรถที่ ๓, ข้างต้น
^๘โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑, ข้างต้น